

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél iven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Halottak.

A mi egyházunk nem tart külön ünnepet a halottak emlékének, de ebből nem következik, hogy egyházunk ellenére volna, ha halottainkról megemlékezünk.

Hát nem a pogányosan szép sírvilágítással, melyhez hisz valóban hibás képzetek fűződhetnek. Akár nem is virágokkal, koszorúkkal, melyeket igen gyakran sokkal inkább a hiúság, semmint a kegyelet halmoz fel. De a buzgó emlékezés világosságával s szeretetünk virágaival.

A halottak kötnek össze az élőkkel s a halottak kapcsolnak hozzá az örökkévalósághoz.

Egy pogány gondolatvilágú, de nagyon szellemes magyar vígjátékban az elgurult tallér példájával van szemléltetően megvilágítva, hogy az embernek mindig az a kedves, ami elveszett. A sokszor tapasztalt egekig magasztalása az életükben mellőzött, sőt üldözött elhunyt nagyságoknak a közélet igazságául állítja eléink ezt a tételt. Sőt a legszükebb családi körben is nem akkor érezzük-e a maga egészében elhalt kedvesünk hozzánk tartozottságát, amikor elveszítettük? Csak akkor értékeljük igazán a jóságot, boldogságot, szeretetet, melyben tőle részünk volt, mikor minden hiányzik. Nem kell túlságosan jónak lennünk ahoz, hogy a halottunkra visszaemlékezés kötelességeket juttasson eszünkbe, melyeket ő iránta most már nem teljesíthetünk; — tartozásokat, melyekkel ő neki adósok maradtunk. Nem kell túlságosan jónak lennünk ahoz, hogy hajtson bennünket a vágy: e kötelességeket, e tartozásokat leróni mások, — élők irányában.

Jó ember volt az apám s engem nagyon szeretett: a tartozást, mellyel neki gondviselő szeretetéért adósa maradtam, visszafizetem azzal, hogy magam is jó apa lenni igyekezem. Kedves, jó gyermek volt a fiam s a legszebb jövővel biztatott: a tartozást, mellyel neki a szerzett boldog órákért adósa lettem, lerovom azzal, hogy

megmaradt gyermekeimre árasztom azt a szeretetet is, melyet ő keltett a szívemben.

Ha igazán szerettem azt, kit a halál elvett, nem szakadhatok el tőle végleg, még ha hitem nincsen is. Mert a szeretet erősebb a halálnál és megtalálja az élők között annak a mását, kit tőle a halál elragadt. Akinek szemében van egy sugár, az ajakán egy mosoly, a beszédében egy hang, mely az elköltözöttre emlékeztet, kedves lesz a drága halottért. A családi szeretet kötelekeit épen azért fonja szorosabbra a haláleset, mert az elvesztett kedvesnek képemását látják a család tagjai egymásban. Sőt a megholthoz tapadó szeretet megkeresi a kapcsolatot mindazokkal a dolgokkal, melyek valami módon a halottra emlékeztetnek. A fa, mely alatt szívesen üldögélt, az út, melyen sétáit végezte, a föld melyet művelni szeretett, a könyv, melyet kedvvel olvasott, a rózsza, mely a sírján nőtt, — mind különösen drága lehet.

Íme, hogy megnő a szeretetünk ereje s hogy megnő a szeretetünk köre a halál által. Jobban és többet tudunk szeretni a halottért. Még a haza földjét is akkor szeretjük meg igazán, amikor halottunk van benne. A szülőföldnél is jobban vonz a temető földje, az a hant, mely ideköt. Tán a hazáját sem tudja igazán szeretni, akinek nem nyugszik benne kedves halottja. Tehát jobbak, nemesebbek leszünk a halott által. Hogy ne kellene hát mindennek, ami az emberek javítására van hivatva, ápolni a halottak kultuszát.

Ha meg a keresztyén hitet is fenntartani akarom a lelkekben, annál inkább rá kell vezetnem embertársaimat, hogy a halottaira megemlékezzenek. Hiszen azt prédikáljuk, hogy semmit sem ér a tudományunk az örökélet és feltámadás hite nélkül. A sír szélén tehát csak ideiglenes az elválásunk s majd ismét ölelhetjük egymást. Hogy lehessen végleg elfelejtkezni arról, kivel ismét találkozni fogok? Ha azt hiszem, hogy az elválás végleges, örök: akkor még ki-

moshatja az idő az eltávozott emléket lelkemből; de azt, kivel az újból találkozást reményelem, nem lehet s nem szabad elfelejtenem.

Azt prédikáljuk, hogy az Istennek országához hozzátartoznak mindazok a szentek, kik e világ kezdete óta éltek e földön. Íme, hát ha hitem szerint méltónak találtatom az Isten országának polgára lehetni. — egy nagy közösségben élek a szenteknek amaz egyességével, mely az igazi anyaszentegyházat teszi. Hogyan felejtkezem el azért azokról, kik e dicsőséges országban előttem járnak s életük-haláluk példaadásával mintámúl szolgálnak?

Az apostol szerint aki azt állítja, hogy szereti Istent, kit nem látott, holott nem szereti az ő atyjafiát, akit látott, nem mond igazat. Ha hiszem azt, hogy kedves halottamnak csak porrészet takarja a föld, lelke azonban örökké él, — s ha erről az örökké élő lélekről, melynek jóságát, szeretetét kézzel foghatóan tapasztaltam, el tudok felejtkezni, hogyan lehetnek hűséges az Istenhez, ki szintűgy örökké élő lélek, de ki testi formában sohasem volt mellettem? Még az Istenét sem tudja igazán szeretni, akinek nem kedves a halottja.

Emlékezzünk meg a halottakról s tartsuk mindegyik napot a halottak napjának. Gyűjtsunk gyertyákat a keblünkben, melyek fényénél megálssunk minden fogyatkozást s minden szeretet-

lenséget. Szedjük össze naponként szívünk minden virágát, hogy befedezzük a ridegség, a komorság, a zárkozottság mindegyik sírhalmát. Világosságot és meleget, jóságot és szépséget vigyünk minden szenvedőnek a mi kedves halottainkért.

(nb.)

Egyház

Egyházfenntartási alap.

Nagyon célszerű és helyes intézkedés volt az, midőn az egyházaknak kötelességévé tették egyházfenntartási alap létesítését; mert jöhetnek idők, midőn az állam megvonja támogatását az egyháztól, megvonván az úgynevezett kongruát, amikor nehéz lesz visszamenni arra a kivetési fizetési alapra, mely a kongrua és az adócsökkentési segélyadás előtt volt. Nagy megrázkódtatáson menne akkor keresztül több egyház. De ha lesz egyházfenntartási alap, ebből fedezni lehet annak megnövekedésével idővel az esetlegesen megvonandó államsegélyt, a kongruát, a lelkészi fizetések kiegészítő pótlékát.

Azonban én nem tartom szerencésnek, helyesnek az egyházfenntartási alap előállítási és annak növesztési módját. E szerint ugyanis az évvégi számadási maradványokból lenne az évről-évre szaporí-

Tárca

A nagy emberek és a szenvedés.

Nehézkes, nyárspolgári felfogás az, hogy a jó ezen a világon elveszi jutalmát, a gonosz pedig büntetését; hogy a jó embernek csak jó, a gonosz embernek pedig csak rossz napjai vannak. A szó valódi értelmében nem is keresztyének azok, akik cselekedeteikért jutalomra számítanak.

Ily könnyen nem oldhatók meg a világproble-mák. A dolog sokkal bonyolultabb. A világ nem valami nagy árúsbolt, még kevésbé valami nagy rendőrszoba, ahol mindent értéke szerint megfizetnek és meghatározott paragrafusok szerint pontosan és világosan szabályoznak. Szeretném inkább megfordítani a mondatot: éppen a legnagyobb és legjobb emberek szenvednek a legtöbbet. Avagy nem úgy van-e? Csak mutass egyre a nagyok közül s egyszersmind rámutatsz a szenvedésre is. Vegyünk szemügyre néhányat a nagy emberek közül, akiknek életét pontosabban ismerjük, p. o.: Ésaiaást, Jerémiást, Pál apostolt, Luthert, Kálvint, Zwinglit, vagy Goethet. Szeretnéd talán egyiket vagy másikat kikap-

csolni, p^l. Goethet? Ha ismered az életét, akkor tudod azt is, hogy ennek a „legszerencésőbbnek az emberek fiai közül” nagyon sok belső fájdalmat kellett átszenvednie. Gyakran közel volt a kétségbeeséshez s nem volt messze az öngyilkosság gondolatától. Goethe mondásainak egész sora megerősíthetné ezt az állításunkat.

Utalok még Michel Angelóra, a renaissancenak erre a nagy, szerfölkött nagy művészerre és emberre. Nála különösen megérthetjük, miért szenvednek és kénytelenek szenvedni a nagy emberek. Az ő hatalmas művészi tevékenysége semmi egyéb, mint szenvedés. Rettenetes súllyal nehezedik reá, amely életét és műveit is meghatározza s tőle származik ez a mondás is: „Semmi mást nem tudok formálni, csak a saját fájdalmamat”.

Ha ragaszkodunk ehhez a tételhez, hogy az emberi nagyság és a szenvedés egymással össze vannak kötve, akkor az élet talányának a megfejtéséhez és az emberiség igazi lényegének a megismeréséhez szintén közelebb jutunk. Első tekintetre ugyan igaztalannak és észellenesnek látszik, hogy a nagy emberek egyszersmind martyrok voltak. De ha kissé elmélyedünk ennek a fontos és nehéz problémának a

tandó, mi, szerintem, nem helyes, egyfelől azért, mert — némely egyházban sok, némely egyházban kevés, némely egyházban semmi; sőt deficit a maradvány, vagyis hiány mutatkozik; tehát egyik egyházban jól megszapordna már 10 év alatt, másik egyházban kicsit, a harmadik egyházban nem lenne maradvány, amiből az egyházfenntartási alap előállítandó és évenként szaporítandó lenne. Másfelől olyan esetek fordulnának elő, hogy a kisebb egyházakban aránylag több lenne az egyházfenntartási alap, mint a nagyobb egyházakban, ami nem volna célnak megfelelő.

De meg igazságtalanság is több egyháznál az egyházfenntartási alapot az évvégi maradványból megalapozni és évenként abból növelni.

Csak az én egyházamat hozom fel például, melyhez hasonló egyház igen sok van, sőt ilyen van legtöbb. Az én egyházamban ugyanis, midőn egy év alatt kikaptuk 2 évről az adócsökkentési segílyt, annak egyik részét adósság törlesztésére használtuk fel, a másik részét pedig meghagytuk a lelkész és tanító első félévi fizetésének fedezésére, azért, mert nálunk kivihetetlen az, hogy az első félévben évnegyedenként előre, — de kivihetetlen az is, hogy évnegyedenként utólagosan — fizessék hűveink egyházi adójukat és iskolaépítési pótdójukat, mert e szegény, földművelő népnek csak augusztus hónaptól kezdve van terményeiből pénzjövedelme, aminek árából lelkészt és tanítót és az állami adót fizetheti. E vidéken az állami adót is csak augusztus, néha

október hónapokban kezdik szedni azért, mert előbb hiába szednék, mivel nagyon kevés jobb módú volna, aki fizethetne.

Ha az évvégi maradványból nem fizethetik az egyházak lelkészeiket és tanítóikat, pénzt kell ekkor minden évben felvenni az egyháznak, hogy lelkészöknek és tanítójuknak kifizethessék rendes időben járulékaikat. Mire vezetne ez? Arra, hogy az egyházaknak mindig kamatos pénzből kellene behivataltokait fizetni. Hát kívánatos volna ez?

Az egyházfenntartási alap lélekszám szerint vetendő ki, mint a domesztika az egyháztagokra. És úgy és ott kezelendő, mint a domesztikai összeg. Ez lenne a helyesebb megoldási mód az egyházfenntartási alap létesítésére és szaporítási módjára nézve. Így minden egyháznak lenne megfelelő fenntartási alapja.

De ahogy kontemplálva van, úgy néhol szép összeg gyűl össze csak 10 év alatt is, néhol kevés, néhol majdnem semmi.

Célszerűségi szempontból az említettem okok miatt meg kell változtatni azt a célnak meg nem felelő módot, mely szerint az egyházfenntartási alap megteremtése célozva, illetve elrendelve van.

Ujlaki.

fejtegetésébe, mindjárt sok minden érthetővé válik. — A nagy emberek nem is volnának nagyok, ha valami nagy és magas ideál nem lebegne előttük. Ez az ideál lehet a szépség, az igazság, a szeretet, az Istenség; egyik inkább, másik kevésbé, vagy pedig mind együtt. Megismerték ezt az ideált és ami még a távolban mint cél lebeg szemök előtt, azt egyidejűleg mint tulajdonukat hordják lelkükben. Látják, hogy még nagyon messze vannak ettől a céltől s mégis szeretnék ezt saját személyüket illetőleg elérni és az emberiségnek is megmutatni azokat az utakat, amelyek ehhez a célhoz vezetnek. Magát a körülöttük levő világot szeretnék közelebb vinni ehhez a célhoz.

De az ember csak ember, és ahol emberek vannak, ott tévedés és tökéletlenség van. Így ismét meg ismét világosan látják az ilyen nagy emberek, hogy saját személyüket illetőleg is mily messze vannak még a céltől. Ezért a nagy emberek elégedetlen emberek, elégedetlenek saját lételükkel és saját cselekedeteikkel. Önkínzó, akik bensejükben magukat folyton szemrehányásokkal illetik. A nagy emberek sohasem felületes moralisták vagy önelégült farizeus természetek, hanem vámszedő lelkek; emberek,

kiket folyton csalódások érnek; tépelődő lelkek, kikben a búskemorság út tanyát.

Az ilyen nagy emberek, környezetükben soha sem kedvesek. Nem értik meg őket, hanem megcsúfolják, kigúnyolják, megkínózzák és keresztrefeszítik. S ami ezeket a nagyokat mégis új munkára és új reményekre sarkalja, nem más, mint az a szent szeretet, mely az egész emberiséget közelebb akarná vinni az ideálhoz. A nagy emberek reformálni, átalakítani, újat teremteni akarnak, a tömeg ellenben teljesen a mozdíthatatlanság nyúga alatt áll s csak a régiben akar maradni. Jaj annak, aki ebből ki akarná rántani! S így a nagy ember a legjobb esetben gyűlöletet és ellenségeskedést talál, mert még ennél is rosszabb a közöny és az elfásultság.

A szenvedés, ami ezeknél az embereknél különösen nagy, más szempontból vizsgálva, még érthetőbbé válik. A nagy emberek különösen eleven és életerős sejtek az emberiség testében. Ezer szál és ezer esatorna fűzi őket a környező világhoz. Lelkükön különösen erősen lüktet át az emberiség testén átáradó minden élet, s így különösen élénken érznek minden károsodást, amely valahol az emberiség és a népméret éri. Minden ütés és károsodás, ami az egészet

*

Közélet

Márk Endre.

Az Ujfalussy Béla lemondásával megüresedett egyházkerületi világi tanácsbírói tisztségre beadott szavazatokat október 28-án délelőtt bontotta fel a gróf *Degenfeld József* egyházkerületi főgondnok vezetésével eljáró küldöttség. (Püspök úr ugyanis a második lelkészképesítő vizsgálaton volt elfoglalva.) A bizottság megvizsgálván a szavazó-lapokat, megállapította, hogy összesen 790 érvényes szavazat adatott be, míg 6 elmaradt, 15 pedig különböző okok miatt nem volt elfogadható (két szavazat például dr. Márk *Ferencre* esett, aki, mint lelkész, világi tanácsbíróvá természetesen nem választható s így e két szavazat, mely pedig valószínűleg Márk *Endrére* volt szánva, érvénytelen lett). Az érvényes 790 szavazatból 751-et *Márk Endre* udvari tanácsos, Debreczen szab. kir. város polgármestere kapott, míg 39 szavazat egyesek közt szétforgácsolódott. A szavazatoknak túlnyomó többségével választották meg tehát gyülekezeteink egyházkerületi tanácsbíróvá Márk Endrét. Sőt ha azt vesszük, hogy a legnagyobb választási küzdelmek idején is vannak jó lelkek, kiknek sem egyik, sem másik jelölt nem kell s bár jól tudják, hogy csak a komoly jelöltek közt dőlhet el a választás, mégis „megtisztelik” a maguk egy-két szavazatával a ma-

guknak kiszemelt érdemes férfiút, — néha bizony egy falusi kurtanemest, ki a sátoros ünnepeken az úri szent vacsorával buzgó élésével vonja magára a figyelmet, vagy egy különben jelentéktelen fiskálist, ki az egyháznak valamely perében elengedte a költségeket, esetleg a legközelebbi gimnázium latin tanárát, mivel igen emberséges bánásmódja van a tanulókkal: hát ha ezt a tényt számba vesszük s a különcöket figyelmen kívül hagyjuk, — azt lehet mondani, hogy a választás egyhangú volt. Hiszen valóban az érvényes szavazatoknak épen csak 5%-át nem kapta a megválasztott.

Az új egyházkerületi tanácsbíró háta mögött hosszú és eredményekben gazdag közéleti múlt áll, bár külseje s rendkívüli tevékenysége folytán általában fiatalabbnak vélik. Érdekes, hogy a szavazatok legnagyobb részében is *doktornak* titulálják, mivel hogy azt nem hinné senki, hogy ő még az 1874-iki ügyvédi rendtartás életbe lépte *előtt* kapott diplomát. Majd két évtizeden át vezette a debreczeni ügyvédi kamara ügyeit, előbb mint elnökhelyettes, majd mint elnök. E téren szerzett érdemeiért kapta a m. kir. udvari tanácsosi címet. A tiszántúli egyházkerületnek s debreczeni kollégiumának 1897-től 1914-ig volt ügyésze, de a kollégium szolgálatában, mint a gazdasági tanács tagja, már azelőtt is sok érdemet szerzett. Buzgó egyháziasságával s a kollégium iránti hálás szeretetével mindenkor példaképen tűnt ki. Nagyon sok érdemet szerzett a debreczeni tudományegyetem

éri, őket különösképpen érinti. A kis emberek ellenben kiszáradt és csenevész sejtek, melyek az általános szenvedésben nem osztoznak. Ezért cselekedeteikben is önzők s gondolkozásukban rövidlátók. A nagy emberek ellenben nyitott szemmel néznek s éppen a népben levő helytelenségek, a tömeg erkölcsi romlottsága és dőresége nem marad rejtve előlük. Sőt úgy érzik, mintha mindaz az ő saját hibájuk volna.

Még másik magyarázat is érthetővé teszi, hogy miért szenvednek legjobban éppen a legjobbak. A kis emberek ugyanis olyanok, mint a gyermekek. Ők csak a jelennek élnek s nevetnek még ha könny esillog is a szemükben. A tegnapot már elfeledték s a holnap még nem érdekli őket. A nagy emberek ellenben bizonyos értelemben a nép, az emberiség emlékezte. Ők a történelemben élnek és a történelemben látják az ideálhoz való közeledést vagy az attól való távolodást. Az ő nagy tanítómestereik a történelem és ott látják a tévedéseket és igazságokat. De tekintetük előre is irányul. A jelen és múlt beható ismeretén alapszik a jövőbe való biztos látásuk. A nagy emberek többé-kevésbé mindig próféták voltak s ha látták, hogy az erkölcsi hanyatlás hova-tovább veszélybe és romlásba vezet, akkor vészjelzők és

bűnbánat hirdetők s mint ilyenek, ismét a gyűlölet és üldözés tárgyai valának.

A kis emberek gyakran nemcsak a gyermekekhez hasonlítanak, hanem olyanok, mintha esztelenek volnának, akik egyáltalán nem értik az idők jeleit s akikben nincs józan gondolkodás. Dementia morálisban élnek. Viszont a nagy emberek, — hogy hasonló pszichológiai szakkifejezéssel éljünk, — a társadalom appercipiáló öntudata. Az erkölcsileg épeknek megvan az emlékezetük visszafelé és van Cassandra-tekintetük előre. Ezek nem tudnak olyan könnyen nevetni, mint azt a bolond teszi. Az emberiség szenvedése nyomja az ő lelküket és népük jövő történetét előre látják ezek a szent látnokok.

Így van ez a jelenleg népünkre nehezedeő háborús szenvedéssel is. Vajjon ki érzi azt tisztán és igazán? Az apró filiszterlelkek és a rövidlátó élvezethajhászok bizonyára nem. Átszenvedik ugyan ők is azt a fájdalmat, ami népünk testén átnyílik, de ha egyszer ismét rendesen jól lakhatnak és egyszer ismét élvezeteiknek élhetnek, akkor már feledve van a közös fájdalom. Parányi személyük mindennek a közép-pontja s egyáltalán nem csinálnak lelkiismereti kérdést belőle, hogy kicsinyes, önző célokat hajhásznak

érdekében kifejtett propagandában s az akadémián a bölcsészeti fakultás felállításának egyik legbuzgóbb munkása volt. Amellett szakadatlanul részt vett minden közérdekű feladat végzésében úgy is, mint Debreczen sz. kir. város törvényhatósági- és közigazgatási bizottságának, s mint a debreczeni egyház presbyteriumának tagja. A kulturális törekvések támogatásában sem a maga munkáját, sem az anyagi áldozatokat nem sajnálta. Iskoláinkban több alapítványa tartja fenn az ő és felesége nevét; egyik nagyértékű debreczeni ingatlanát pedig a városnak ajándékozta községi iskola céljára. Mint a híres debreczeni dalárda hosszú idő óta elnöke, sok szolgálatot tett az énekművészet népszerűsítésében, amiért több külföldi kitüntetést is kapott.

Hosszú és buzgó szolgálatokkal bebizonyított arravalóság alapján, négy évtizedes közéleti múlt után emelkedett a szatmármegyei kis falusi prédikátor fia egyhangú választás útján Debreczen város polgármesteri székébe. Nagy dísz, nagy méltóság ez, az érdemeknek nagy elismerése. Kivált mikor Debreczenben még most is — s tán nem ok nélkül — néznek arra, hogy ki született a Basahalmán belül. De bármilyen fényes állás legyen a debreczeni polgármesterség, Márk Endre ezt a mostani választást bizonyára még többre nézi. Egyrészt objectiv okokból, mert ha nem kis dolog is egy nagy város bizalmát megnyerni: még ennél is több dísz a Galiciától Szerbiáig s Erdélytől a Tiszáig terjedő, milliót meg-

haladó lelket számláló egyházkerület szétszórt gyülekezeteinek egyértelmű elhívásában részesülni. Másrészt subjectiv okokból, mert bármennyire mindenestől Debreczené s debreczenivé lett Márk Endre, lelke mélyén ott él a falusi kis paróchiák képe, melyekhez a boldog örömök s apró szenvedések emléke kapcsolja s melyek ha egyben-másban nélkülözés hajlékai valának is, a bennük mindig otthon levő családi szeretet immemorem non sinit esse suum.

Az egyházi belhivatalnokok terményfizetésének részbeni visszaállítása.

E lap 1908 február elseji számában „Néhány szó az egyházi új adótörvény újabb magyarázatához“ című cikkekémben a többek között a következőket írtam:

„Nagy baj az is, hogy a hívek majdnem mindenütt pénzzé akarják átalakítani a lelkészi és tanítói terményfizetéseket. Már pedig határozottan káros az átalakítás a belhivatalnokokra nézve, mert így sem foly be a szegénysorsúaktól, úgy még kevésbé. A gabonát könnyebben fizeti földmivelő népünk, mint a pénzt. A pénzre átalakítás a fizetés levél értékelése szerint fizetés csökkentés. Ebbe beleegyezni nem szabad. Előnyösebb a terményfizetés a pénzfizetésnél, főként drágaság idején, amikor a fizetéslevél szerint pénzfizetésre átalakított, lelkészi fizetés néha felét sem éri meg a régebbi pénz és terményből állott lelkészi fizetésének.“

Íme így gondolkoztam ezelőtt 8 évvel, a termény-

akkor, amikor az áldozatkészség volna a kötelesség. Háborús uzsorára és hőrséggazdálkodásra irányul minden gondolatuk e nehéz jelenben.

A nagy emberek egyszersmind az emberiség megmentői is. Csak bennük van erő a szenvedés és hűn legyőzéséhez. Ha nagy emberek nem volnának, az emberiség sötétségbe, közönybe és erkölcsi romlásba süllyedne. Éppen mivel a legmagasabb ideállal, a legfenségesebb eszmével, az Istenséggel szoros érzelmi kapcsolatban állanak, ők azok a nagy próféták, akik az Istenség akaratát jelentik ki az emberiségnek.

A nagy emberek a vágyódásnak, a szenvedésnek és kétségbeesésnek az emberei mindaddig, míg magukra és a környező világra tekintenek, míg látják, hogy mily messze vannak ideáljuktól.

De a nagy emberek egyszersmind az örömmek, az erőnek és eredménynek is emberei, mivel őket onnan felülről sugárzó világosság és az Istenségből származó erő tölti el.

Ezért a nagy emberek egyaránt optimisták és pesszimisták. Csak azok a nagyok, akik igazán tudnak szenvedni is, örülni is. A kis emberek sem egyikre, sem másokra nem képesek. A kis emberek az útszéli

pocsolyához hasonlóak. Semmiféle vihar sem tudja őket felkorbácsolni, legfeljebb a felszínük fodrozódik kissé. Az égbolt egyáltalában nem tükröződik bennük. A nagy emberek ellenben a világtengerhez hasonlítanak. Ha jön a vihar, mindjárt kavarnak, tajtékzanak a habok s toronymagasra csapkodnak a hullámok. Ha aztán beáll a szélcsend, ismét szépen tükröződik bennük az egész égbolt, nap, hold és a csillagokkal.

Nem tudom, hogy ezen gondolatokból kiindulva, nem jutunk-e — legalább részben — egészen közel a keresztyénség problémájához is. Jézus a legnagyobb volt az emberek fiai közül egyfelől, Isten Fia másfelől. S így a szenvedést és örömet egész mélységében és magasságában átpróbálta. Nem képzelhető nagyobb szenvedés a világon, mint a golgothai kereszt szenvedése. S nem képzelhető nagyobb öröm, mint a húsvét öröme. Jézusban találkozik az emberiség és az Istenség. Valóban, a mi kicsinyes és rövidlátó voltunktól úgy szabadulhatunk meg leginkább, ha Jézus tanítványai leszünk s vele a nagypéntek éjszákából a húsvét fénylő világosságára ébredünk.

Németből:

Szútor Jenő.

fizetéseknek pénzre átalakításáról, s hogy nem helytelenül, igazolják a mostani szomorú körülmények.

A terményfizetéseknek pénzre átalakítása nem volt ugyan szorosabb értelemben kötelező. A lelkészek legtöbb helyt nehezen mentek bele abba, de híveik sarkalták őket erre.

Én egyházamban megakartam hagyni az új adókules életbe léptetése előtt a régebbi búza és tengeri fizetést 3 évig, esetleg tovább is. Az adócsökkentési segélyből pedig tökepenzt akartam az egyház részére gyűjteni; de a presbitérium, s utána az egyházközségi közgyűlés hatásosan követelte az új adókules életbeléptetését. Ők felismerték a rájuk nézve nagy előnyt, az új egyházi adókules szerinti pénzfizetésében.

Most okultunk a háború okozta nagy drágaságon. Most már sóhajtának, sóhajtják vissza a terményfizetést, de hiába, mert már nem lehet, mivel híveink abba belemenni, oda visszatérni nem akarnak, ragaszkodnak a mostan meglevő pénzfizetéshez, mert ez rájuk nézve sokkal előnyösebb. Hiába beszéljük mi nekik, hogy csak 5 évig volt érvényes az új adókules, ők arra nem hajtanak, a mostani fizetést tartják magukra nézve kötelezőnek. Drágasági pótlékot is igen kevés egyház adott, a legtöbb helyt nem adott.

Az egész terményfizetés visszaállítása most kivihetetlen, megpróbálása nagy zavarokkal járna az egyházak legtöbb részében. Hanem én azt hiszem, hogy tapintatos előkészítés- és megbeszélések után, belemennek az egyháztagok abba, hogy felényi terményt fizessenek, mint fizettek az új adókules életbeléptetése előtt.

Ezen megoldási mód szerint a behivatalnokok félig kárpótolva lennének és a félig való kárpótlás, talán még jobb is volna a behivatalnokoknak, mintha a régebbi összes termény fizetésüket élveznék, mert így családjuk részére a szoros értelemben vett mindennapi kenyér megvolna, nem kellene azt drága pénzen beszerezni; emellett pénze is volna a behivatalnokoknak egyéb kiadásaik fedezésére.

Minden megoldási mód között az volna leghelyesebb, hogy már a jövő évre az általam kontemplált módon vettetik ki az egyházi adó, vagyis amit fizettek terményt az egyháztagok az új adókules életbelepte előtt, annak a terménynek felét fizessék, az új adókules szerint kivetett pénzbeli egyházi adónak szinte felét, leszámítva azonban a fizetéslevél szerinti szolgálmányok, mint p. o. a földek megmunkáltatási díját és a lelkészi földekben a termések értékelését. Az ilyen fizetési mód mellett nem lesznek megcsalódva a behivatalnokok.

Visszamenni egészen az új egyházi adókules életbelepte előtt volt adókulesra, vagyis, hogy az egyháztagok annyi terményt fizessenek, mint régebben fizettek, nem lehet; mert ebbe sem a presbitérium, sem az egyházközségi közgyűlés bele nem egyezik; ha beleegyeznek is, csak itt-ott némely helyen; hanem újból re-

citálom, hogy az új adókules életbeléptetése előtt megvolt terményfizetés fele vettessék ki az egyháztagokra és az új adókules szerint az eddig kivetett termény megváltoztatásának fele vettessék ki pénzben.

Egyházi főhatóságaink figyelmét felhívom kontemplációnra és ha azt helyesnek találják, a gyors intézkedésre, hogy már a jövő évben eszerint fizessék az egyháztagok behivatalnokait.

A nagyesaládú s gyermekeiket taníttató lelkész és tanító apák esdve kérik az egyházi főhatóságot, hogy rajtuk valamiképpen segítsenek. Mert már mi apák többen, akik 2—3 gyermeket taníttatunk, a végzetlen drágaság miatt oly helyzetbe jutottunk, hogyha nem jó segítség ki kell vennünk legalább egy gyermekünket az intézetből; mert nem tudjuk élelmi, ruházati és neveltetési költségeiket fedezni, vajjon nem volna-e oly alap, melyből a lelkészek előleget, vagy kis kamatra kölcsönt nyernének. Én már november hó 15-én, — habár már 150 korona kölcsönt vettem fel — nem tudom egy fiam és egy leányom másod évnegyedi tápdíját a 350 koronát kifizetni.

Szó sincs már arról, hogy lelkészeink nagy része az egyházak részéről drágasági pótlékban részesüljenek, épen e miatt kérünk gyors segedelmet, mert arra rá vagyunk szorulva, én, ki két gyermekemet taníttatom, s a múlt hónapban egy hajadon leányom temetési költségeit is kellett fedeznem. Újból kérünk, mi segélyre szorult lelkészek gyors segélyt, mert „bis dat, qui cito dat.“

Bélavári.

Tudomány

Hít- és erkölcsstani gondolatok.

Róm. 2, 1—16.

Gondolatkapcsolat. Az élő Istentől elpártolt hitetlenek szíve elsötétült és értelmök megromlott, annyira, hogy az Istent megillető tiszteletet a természeti világ jelképeire ruházták rá. Am ezt a bálványozást nem tudatlanságból, hanem szabad akaratból követte el az ember, és így tettéért felelős. A hitetlenségből eredő eme fonák gondolkodás és oktalan magaviselet úgy az Isten lényével és akaratával, mint az emberi méltósággal és rendeltetéssel merő ellentétben van. Kiválóan szemlélhető ez a bűnös állapot általában a hitetleneknél, közelebbről a pogány népeknél, ahol is ennek a gonzságnak mentegetésére semmiféle enyhítő körülményt, vagy okot sem lehet felhozni. Bűnös cselekedetöknek természetes folyománya az, hogy bűnre bünt halmoznak és a lélek belső nyugalját, békességét könnyelműen száműzik maguktól. Pedig az Isten lényének és akaratának tudalma nyilván megvan öbennök, mert az Isten megjelentette nekik (1, 19). Annál súlyosabb tehát a bűnhődésök, mivel noha ismerik és tudják, mit kellene

cselekedniök, sőt másokat, akik bünt cselekesznek, kárhozzatnak és halálra méltóknak ítélnék: mindazáltal eme jobb tudásuk és lelkiismeretök sugalma ellenére üzik a bünt és az aképpen cselekvőkkel egyet is értenek (1, 31). Ez a magatartás kárhozzatos ellenmondást rejt magában és tápot nyújt a bűnösség elharapózására, amennyiben ugyanaz a hitetlen ember, aki most másokat, mint bűnösöket kárhozzat, egyúttal a saját maga gonoszságát mentegeti és bűneit szaporítja, ahelyett hogy rettegne az Isten bünt büntető haragjától. Eképpen a másokat kárhozzató bűnös megcsalja önmagát és hitelensége s hamissága ellen felingerli az Isten haragját. Az Isten ítélete napfényre hozza úgy a jót, mint a gonoszt és amiképpen igazságosságánál fogva nem hagyhatja büntetés nélkül azokat, akik az Ő megtérésre vezérlő jóságát, elnézését és hosszútűrését megvetik (2, 4): aképpen örök életet ajándékozik azoknak, akik a jó cselekedetben való állhatatossággal dicsőség, tisztesség és halhatatlanság elnyerése után áhítoznak (2, 6). Viszont meglepően majd egykoron a nagy leszámolás és kiegyenlítés a cselekedetek mértéke szerint, amikor az Isten megítéli az emberek titkait az evangéliom szerint a Jézus Krisztus által (2, 16).

1. 2. v. Aki észreveszi a más szemében a szálkát és nem látja meg a saját szemében a gerendát, az olyan ember elfogult, részrehajló, önző és ítélezésében megbízhatatlan. Sokan nyakig úsznak a bűn áradatában és egyre-másra kárhozzatják a mások tévedéseit, hibáit, bűneit, de azt már felháborodva hallanák, ha őket is éppenúgy korholnák a rossz nyelvek, mint ahogy ők cselekszik mások irányában. Pedig ám úgy van a dolog, hogy a gonosz úton járó ember önmagát kárhozzatja akkor, amikor másokat ugyanazon bűnök miatt ítél el, amelyekben önmaga leledzik. A mások elítélő kárhozzatásával önmaga felett tör lándzsát a bűnös, mint szintén jogtalanul és igazságtalanul cselekszik az az ember, aki a maga világboldogító rajongásának igája alá igyekszik görnyeszteni az avatatlanokat és másképpen gondolkozókat. Az Isten ítélete igazság szerint van azokon, akik ilyeneket cselekesznek.

3. 4. v. A hamisan ítélező embernek ferde és botor fogalma van az Istenről. Azt képzei nevezetesen, hogy ő az Isten ítéletét elkerülheti. Ilyen módon azonban csakis a bolond és gonosz vélekedhetik. Isten nem kíméli a hamisan ítélezőket, mert az Ő ítélete jogosság és szinigazság. Ő nem csúfoltathatik meg, sőt tökéletes mérvben érvényt szerez az igazságnak. Akik kijelentett akaratának ellenmondanak, azokat emésztő tűzként megsemmisíti. Nagyon keserves csalódás éri tehát azt az embert, aki erkölcsi adósságokkal, bűnökkel megterhelve, kárhozzató ítéletet mond mások felett, abban a csalárd hiedelemben, hogy ő maga majd könnyedén kisurran a büntető igazságszolgáltatás alól. Az Isten ítéletének késedelmezése nem azt jelenti, mintha Istennek nem volna tudomása a bűnről. A megcsúfolt igaz-

ság az égre kiált megtorlásért és az ártatlanok jajait hallja az Úr.

Ám az Isten nemcsak igazságos, hanem egyszers-mind kegyelmes is. Vár a bűnös megtérésére. Az első bűnös embert Ádámot, aki vakmerően megszegte Teremtőjének akaratát és ezzel a cselekedetével az egyetemes emberiséget maga után rántotta a bűnbe és halálba, nem semmisítette meg, hanem megmutatta néki a jobbulás és szabadulás útját. A testvérgyilkos Kaint nem sújtotta nyomban a bosszúálló harag, sőt kegyelmi időt nyert a megbánásra. Isten irgalmassága végetlen és megfoghatatlanul csodálatos. Jóságának, elnézésének és hosszútűrésének gazdagsága kifogyhatatlan, amit a biblia tényekkel, példákkal igazol. Számtalan módon hívogatja, édesgeti magához a bűnösöket egyenként és összesen, senkit sem hagyva figyelmen kívül, mert atyai szívének óhaja, szent akaratának célja az, hogy mindeket bűnbeismerésre, töredelmességre, megtérésre indítson. Ha tehát a bűnös az atyai szóra nem hallgat, a nevelői gondos vezetést megveti és aztán lelkében konokká, csökönyössé, megátalkodottá lesz, úgy hogy a bűn zsarnokként uralkodik rajta: vajjon kicsoda ennek az oka, kicsoda ezért a felelős?

5. v. A hitetlen és megátalkodott bűnös megmarad a gonoszság útján és könnyelműen sietteti gyászos romlását. A megtérésre indító isteni irgalmasság ellenében dacosan és kevélyen viselkedik és maga ellen ingerli a büntető fenytéket. Mennél tovább érezteti vele Isten az elnézés és hosszútűrés kegyelmét, mennél jóságosabban serkenti a megtérésre, annál inkább távolodik az igazságtól és annál lejjebb süllyed a fertőbe. Eképpen szaporítja és halmozza fel a saját veszedelmére a bünt büntető haragot, ahelyett hogy az irgalmasság tárházából örök kincseket gyűjtene a maga számára. Milyen balgató is a bűnös ember. Az érette aggódó és róla gondoskodó mennyei Atya útjai és rendelései helyett a sötétség és veszedelem útvesztőin száguldozik és oktalanul, szilajon szembeszáll a Mindenhatóval és keserűvé változtatja az édest, haraggá a szeretetet, kárhozzatja az idveséget. És a jóságos Isten mindezek láttára és ellenére is változatlanul hű marad, Ő magát meg nem tagadhatja.

6—11. v. Az isteni ítéletnek különböző nyilvánulásai vannak, amelyek azonban egytől egyig a részrehajlatlan, tökéletes igazságnak okozatai. Az egyetemes világitélet tényét az egyesek felett kimondott részleges ítéletek tükrözik vissza. Az ítélet voltaképpen igazságszolgáltatás, azaz a jónak és gonosznak érdemleges elbírálása alapján történő döntés. Mindenki elveszi jutalmát annak, amit cselekedett, akár jót, akár gonoszt. A hívő bírói megvizsgálása és az ennek folyományául történő felmentése a megigazulás tényében jut érvényre. Isten a hívőt a Krisztusért büntől mentesnek tekinti, így hát a hívő sem a földi életben, sem a halál révén, sem amaz utolsó napon nem retteg az ítélettől: az ő

ügye rendezve van a krisztus érdemével. Ám a hitetlenre nézve sújtoló az ítélet úgy ide alatt, ahol az Isten jóságát, elnézését és hosszútűrését megvetve konokul viselkedik a kegyelem ellenében, mint majd a halálakor, amidőn lelke kárhozatra jut és ama végső ítéletkor, amidőn az egyetemes bűn és az egyetemes kegyelem nyilvánvalóvá leend. Az egyesek életében és a világtörténelemben végbemenő ítéletek megannyi előjelei és ismérvei az utolsó ítéletnek, amely elmaradhatatlanul meglesz az idők végén.

Isten azoknak, akik jó cselekedet alhatatosságával dicsőség, tisztesség és romolhatatlanság után buzgólkodnak: örök életet adományoz (7. v.). Ez az apostoli tan távolról sem jelenti azt, mintha az örök életet emberi módon, vagyis cselekedetek útján meg lehetne szerezni. Az örök élet, illetőleg az ezzel azonos idvesség kizárólag Isten kegyelmi ajándéka, amelyet nem jutalmul, viszonzásul, hanem ingyen, kegyelemből ad az Úr azoknak, akik arra hívatra vannak. A hívő keresztyénnek a jó cselekvésében nem lehet és nem szabad lankadni, elfaradni, sőt állhatatosan buzgólkodnia kell abban; úgyde ez még nem nyújt biztosítékot afelől, hogy az Isten akaratának tökéletes betöltésére szintén képes lehetne bárki is a halandók közül. Még a legpéldásabb életű hívők is csupán elkezdik az Isten törvényének teljesítését, de azt tökéletesen sohasem képesek megvalósítani. Ezt csupán a mi Idvezítő Urunk cselekedte meg, aki a törvényt az utolsó betűig és vonásig tökéletesen betöltötte. Azok tehát, akik megjutalmaztatás reményében cselekszik a jót, alaposan csalódnak; mert még ha a szentség látszatát megszerzik is, a lelki békesség áldásában nem részesülnek. Viszont, hogy Isten a versengőket és az igazságnak ellenszegülőket és a hamisság útján járókat búsulással, haraggal, a gonoszt cselekvőket nyomorúsággal és inséggel látogatja meg: ezt azért cselekszi, hogy megóvja az Ő akaratát szentségét és törvénye épségét bármi sérelem ellenében. Emellett a szó teljes értelmében igaz marad az apostol nyilatkozata, mely szerint Isten a valósággal jó és igaz cselekedeteket, mint amilyenek valának példánakokáért a pátriárkák, próféták, kegyes királyok és apostolok hitből eredő, önzetlen, nemes tettei: megjutalmazza, azaz a hitből való igazság gyümölcseiül és biznyságtételül kedvesen fogadja és az azokat cselekvőket dicsőséggel, tisztességgel és békességgel megajándékozta személyvalogatás nélkül.

12. v. Akik törvény nélkül vétkeztek, t. i. a pogányok, akik a Sinai hegyen kijelentett törvényt nem ismertek: azok törvény nélkül vesznek el, azaz nincs szükség adott törvényre, sem evangéliomra, úgy is, anélkül is kárhozattatás éri őket; viszont akik törvény alatt vétkeztek, t. i. a zsidók, noha megítéltnek a törvény által, de szintén elvesznek. Ennek az oka magában a bűnös emberben van, akit sem a természet útján közölt kijelentés, sem a kötőablakra vésett törvény nem képe

eljuttatni a büntől való szabadulásra. Ezzel az egyetemes bűnösséggel szemben érintetlenül megmarad Istennek szentsége és igazsága, mint szintén a törvény szent, igaz és jó mivolta s célja.

13—16. v. Nem a törvény hallgatói igazak az Isten előtt, hanem a törvény cselekvői fognak megigazulni (13. v.). A megigazulás ténye az Istennek, mint legfőbb Birónak ítéletével azonos. Isten igaznak nyilvánítja a bűnöst, de nem teszi igazzá. Az ember nem a kegyelem önkéntes elfogadása által lesz igazzá, hanem az által, hogy Isten a Krisztus igazságát és engedelmisségét valósággal a bűnös ember tulajdonául számítja be, mintha a bűnös soha bünt nem cselekedett volna, sőt mintha azt a tökéletes elégtételt szolgáltatva volna a bűnért, amely elégtételt Krisztus nyújtott az isteni igazságnak a bűnösökért és a bűnösök helyett. Ez változtathatatlan üdvvény.

Az Isten akaratának törvényben való kijelentése nagy jótétemény az emberiség számára. Az egész világ népeinek bizonyos tudomásuk van az Isten akaratáról, mert az, mint a törvény feladata és mint belső erkölcsi törvény, be van írva az emberi szív táblájára (2, 14, 15), azon kívül még a Sinai hegyen, az égből aláhángzó szóval kinyilatkoztatta azt az Isten (Exod 20.). Az isteni akarat követelményeit nyilvántartja a lelkiismeret és a parancsolatokat s tilalmakat magában foglaló törvény. Ez az elv kötelező a pogányokra éppenúgy, mint a zsidókra és a keresztyénekre egyaránt. Mert noha a pogányoknak nincsen írott törvényük, mindazonáltal annak tartalma be van írva a szívökbe és erről biznyságot tesz a lelkiismeretök, úgyhogy bármit tesznek, vagy gondolnak, az nem marad elrejtett dolog, mert a lelkiismeret megborrad a gonosz tett elkövetése után és a belső tudat fényt derít az ember minden mozdulatára, számon tartja a törvény kívánalmait és az ember teljesítményeit és nem tűri el, hogy az ember az Isten lénye és akaratát nemismerésével mentegethesse bűnös mulasztásait. Még a gyermek is felbőszül önmaga ellen, ha tudalma ellenére gonosz tette engedi magát csábítani; érzi, hogy ezért felelős. A lelkiismeret eme birói ténykedése folytán tusakodások és mozgolódások keletkeznek az ember gondolatvilágában, keblében, belsejében. A lelkiismeret vádlóképpen lép fel és a gondolatok egymást most kölcsönösen vádolják, majd kölcsönösen mentegetik. Ez a nyugtalanság és belső harc azt mutatja, hogy a lelkiismeret és a törvény nagy áldás, amennyiben bizonyos korlátok között tartja, fegyelmezi — ha pedig éppen szükséges — bilincsekbe szorítja a féktelenkedésre hajlandó emberi kívánságokat, indulatokat, gondolatokat és hol jutalmazás reménye, hol büntetés terhe alatt érvényesíti a követelményeit. Pogányok, zsidók, névleges keresztyének egyaránt még a lelkiismeret és törvény paedagógiája alatt állanak, minek folytán választást tudnak tenni a jó és a gonosz, az erény és a bűn, az élet és a halál között, törekesznek is az erkölcsi tökéle-

tesbedés célja felé: ámde mindezen cselekedetbeli megigazulásra való igyekezet és buzgólkodás csak annál hatalmasabban ébreszti föl a lélekben az ember tehetetlenségének és nyomorúlt voltának tudatát és azt a meggyőződést, hogy az Istennel való kiengesztelődés, a lelki megbékélés és idvezülés célját sem a lelkiismeret, sem a törvény útján nem lehet elérni. De él a mi Idvezítő Urunk, aki helyettünk és érettünk mindeneket tökéletesen elvégezett.

Az egyetemes leszámolás és kiegyenlítés azon a napon lesz, melyen az Isten megítéli az emberek titekait a Jézus Krisztus által abban az értelemben, amelyben azt Pál apostol evangéliumi kijelentés szerint tanítja (16. v.). Ez a világitélet felszínre hozza az emberek egész életének minden mozzanatát és az igazságos Bíró részrehajlatlan ítéletet tart mind az igazak, mind a hamisak felett. Akkoron majd a család hiú világ összeomlik és semmivé lesz, amiből lett, nem dicsőül meg, hanem elenyészik, ellenben a Krisztusban hívőkre új ég és új föld vár enyészhetetlen örökségül. **E. J.**

Halottaink

Papp László borsi református lelkész folyó évi október hó 31-én délután hosszas szenvedés után 33 éves korában elhunyt. Temetése folyó hó 2-án volt Borson. Érdemes munkatársunk haláláról lapunk zártakor értesültünk, nemes jelleméről jövő számunkban fogunk megemlékezni. Az Úr vigasztalja meg özvegyét és kis árváit!

Hettesheimer Henrik hartai lelkész, a cs. és kir. 31 gy. e.-hez beosztott tartalékos táborigazgató október hó 16-án 33 éves korában, házasságának 9-ik évében hosszas szenvedés után Budapesten elhunyt.

Komjáthy Béla, az ungi egyházmegye gondnoka, ügyvéd, földbirtokos, volt országgyűlési képviselő hetven éves korában október hó 27-én Budapesten elhunyt.

Horváth Kálmán akad. hallgató, Dr. Horváth József pápai theol. akad. tanár fia, október hó 15-én az északi harctéren, Jasna Bródynál hősi halált halt.

Koós Győző, a 16. honvéd gyalogezred hadnagya, egy vadászkülönítmény parancsnoka, századparancsnok, a nagy ezüst vitézségi érem, a német II. o. vaskereszt, a III. o. hadi díszítményes katonai érdemkereszt tulajdonosa, miután a gorliczei és görzi esztákat végigverekedte, a wölnyiai harcokban egy éjjeli roham alkalmával elesett. Ideiglenesen Cholmban temették el katonai pompával.

Pataky Lencike, Pataky László nyírgyu'aji lelkész másfél éves kis 'eánykája tíz napi betegség után folyó évi október hó 25-én meghalt.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Az ősi fészek.

Augusztus vége felé — mint annak idején jeleztük — a debreczeni kollégiumból kitelepítették a katonai kórházat s a szükséges javítások megtétele után várva vártuk a diákokat az ősi otthonba. Az oláh háború kitörésekor azonban hamarosan sor került újra e monumentális épületre. Lefoglalta a katonaság, még nagyobb mértékben, mint azelőtt.

Egyetemi hallgatónk kikerültek a nagyerdei nyaralókba, középiskolai tanulóink pedig szerte a városba. Az egyetemi hallgatóknak volt a legkellemetlenebb, mert távol a várostól, a hervadó természet vette őket körül s az október elején beköszöntött hideg ősz éreztette barátságtalan jelenlétét a vékony falú szobákban.

Nagy volt tehát az öröm, amikor megtudták, hogy a katonai parancsnokság ismételen szabad rendelkezésre boesátja a kollégiumot s így a bennlakos szobák megnyílnak az ifjúság előtt. Be is költöztek már a múlt héten.

Nagyon kevesen vannak ugyan a mai diáknemzedékben olyanok, akik a háború előtt a kollégiumban laktak s ezek is akkor még kezdő tanulók voltak — és mégis jellemző, hogy valamennyien olyan őszinte szeretettel siettek elrendezkedni a régi coetusokban, hogy szinte lesugárzott arcukról az az öröm, amelyet a hazamenetel érzése varázsol a gyermek arcájára. Érezték, hogy otthon vannak ismét az ősi fészekben s az Alma Mater öleli őket magához.

Ez az érzés a debreczeni kollégium ősi szellemének ihletése és összekötő kapocs a múlt és jelen között. Adja Isten, hogy a jövő is érezze ezt hazánk javára. □

Baksa Lajos meghalt.

Lapunk zárta előtt vesszük a szomorú hírt, hogy dr. **Baksa Lajos** egyetemes konventi előadó, a tiszántúli egyházkerület világi főjegyzője hosszú szenvedés után november 2-án meghalt. Bár a halált hosszú s kínos betegség előzte meg, mélyen lesújt mindnyájunkat a kiválóan érdemes s egyházunkat példaadó buzgósággal szolgáló férfiú halála. Temetése november 5-én délután 2 órakor lesz Budapesten, hol a gyászháznál dr. Baltazár Dezső püspök fog imádkozni. — Egyetemes egyházunk és egyházkerületünk nagy gyászáról s Baksa Lajos elvülhetetlen érdemeiről bővebben jövő számunkban szólnunk.

A debreczeni református kollégium reformációi emlékünnepe október 31. napján méltó kegyelet nyilvánulásai mellett áldásosan folyt le. Délelőtt kilenc órakor kezdődött a nagytemplomban ünnepi istentisztelettel, melyet a 37. dícséret első versének gyülekezeti éneklése nyitott meg. Ezután a 70. dícséret 1. és 5. versének éneklése befejeztével a kollégiumi ifjúsági kántus Mácsai Sándor ének- és zenetanár mesteri vezetése mellett előadta Abt F. Ima című karénekét a már megszokott kifogástalan szabatossággal. Ekkor **Dr. Baltazár Dezső** püspök lépett a szószékre és bibliai ihletű, áhítatos imádság után, evangéliumi szellemű, tartalomdús

alkalmi prédikációt mondott, mely a zsufolásig megtelt nagytemplom egész hallgatóságára szinte varázshatást gyakorolt. A hitbeli szilárd meggyőződés hangján és az igazság tiszta ismeretének tudatában elragadólag hirdette az örökké változhatatlan kösziklán épített ama ház mozdíthatatlan mivoltát és fennmaradását, amelynek tagjai, örökösei, birtokostársai, megviva minden ostrommal, bűnnel és ellenségekkel, rendületlenül, állhatatosan kitartanak Krisztussal és Krisztusért, mind a győzelemig. A korszerű, alkalmi vonatkozásokkal is megvilágosított remek beszéd után ismét a kántus énekelt, előadván Luther hatalmas himnuszát: Erős vár a mi Istenünk! A 179. dicséret, 10. versének gyülekezeti el-éneklésével zárult a templomi ünnepély. A gyülekezetben jelenvolt Gróf Degenfeld József egyházkerületi és kollégiumi főgondnok számos előkelőség élén, továbbá Domahidy Elemér főispán a vármegyei tiszttalarral, Márk Endre udvari tanácsos, polgármester a városi magisztrátussal, Kesserű Lajos törvényszéki elnök a bírakkal, Géresi Kálmán tankerületi főigazgató, Dóczy Imre középiskolai felügyelő, dr. Láng Nándor egyetemi rektor, kivétel nélkül az összes tanárok, tanfelügyelő, tanítók, presbiteriumi tagok, női és férfi egyháztagok, érdeklődők és akiket talán előbb kellett volna említnünk, hazánk, nemzetünk jövőbeli reménye: az egyetem, a főgimnázium és a tanítóképző-intézet református tanuló ifjúsága, úgy, hogy a nagytemplomban nem maradt hely üresen.

Folytatólagosan a templomi ünnepély után a gályarab lelkészek emlékoszlopánál a „Hittanszaki Önképző Társulat” rendezett ünnepélyt, melyet a kollégiumi ifjúsági kántus a gályarabok éneke szép előadásával nyitott meg. Tartalmas és hatásos emlékbeszédet tartott Dobrossy Zoltán 4. th.: emelkedett hangú, szabatos szavala-tával elismerést aratott Orosz Lajos 3. th.: majd a debreczeni tanintézetek megbízott növendékei jelmondatok kíséretében koszorúkat helyeztek az emlékoszlop talapzatára, végül a kántus zengette el a 46. zsoltárt Mácsai Sándor átírásában.

A kollégium reformációi ünnepélyeit befejezte a díszteremben délután öt órai kezdettel tartott előadói estély. Ez alkalommal az izek és velők megoszlásáig hasonló nagyszerű beszédet mondott Kiss Ferenc egyetemi ny. r. tanár, mint a Hittanszaki Önképző Társulat felügyelő tanára. Ez a mintául tekinthető alkalmi beszéd a „Lelkészegyesület” ezen heti számának vezető helyén olvasható. Ennek a köztetszéssel fogadott beszédnek elhangzása után Spangl Margit és Tüdös Ilonka tanító-nőképző intézeti növendékek kiváló gyakorlottságról és művészi érzékről tanúskodó ének- és zongora előadása következett, amit a hallgatóság általános dicsérettel honorált. Hasonlóképen nagy figyelemmel és közelismeréssel találkozott Porzsolt Ferenc 4 th., a Hittanszaki Önképző Társulat alelnöke, aki magvas, hatásos és ifjúi hévvel előadott ünnepi emlékbeszédével igazolta hivatottságát, végül Thamó Béla 3. th. nagy lendülettel és gyönyörűen zengő organummal szavaltta el Hegedűs Istvánnak reformáció emlékünnepe elmondani szokott ismeretes költeményét, minek meghallgatása után köz-énekekkel fejeződött be az emlékezetes október harmincegyediké.

A második lelkészképesítő vizsgálat Debreczenben a múlt október hó 21. és következő napjain folyt le. Rendes képesítőre jelentkezett és oda bocsátottatott 31 első vizsgálatot már letett és szolgálatban levő

tiszteletes atyafi, különbözetire pedig két áttért férfiú. A beható és szigorú vizsgálat eredményeként jelesen képesítették öten, úgy mint: Szombathy Imre, Nagy Jenő, Illés Sándor, Nánássy Dániel és Márffy József. Jól képesítették heten és egyszerűen képesítették tizenötön. Egy tudományból a folyó évi december hó 12-én tartandó javító vizsgálatra utasítottak négyen, két tudományból egy esztendő múlva javítóra utasítottatott egy atyafi, míg a teljes vizsgálat megisméltésére visszavetett egy jelölt. A vizsgálat eredményének kihirdetése után Szombathy Imre intézett szép hála szavakat a vizsgálóbizottsághoz, búcsút vevén az ősi kollégiumtól is és kötelező nyilatkozatot tevén társai nevében is a hivatásos és céltudatos kötelességteljesítésre nézve. Ezután dr. Baltazár Dezső püspök úr apostoli szellemű, fennkölt beszéddel és atyai áldáskívánásokkal kibocsátotta a képesített tiszteletes atyafiakat az evangéliumi magvetés és az Úr szőlőjében való hűség munkálkodás színterére, intvén és buzdítván őket, hogy az elérendő célnál az Úr jó és hív szolgáinak bizonyulni buzgókodjanak. A felemelő aktus közös énekléssel, kézfogással és békesség kívánásával zárult be.

A debreczeni protestáns irodalmi kör a folyó 1916. évi november hó 11. (tizenegyedik) napján délután négy órakor a debreczeni református kollégium kis tanácstermében választmányi ülést tart, amelyre a választmányi tag urakat ezen az úton is tisztelettel meghívom s megjelenésüket bizodalommal kérem. Debreczen, 1916 október hó 30-án. Dr. Erdős József, elnök. Targysorozat: 1. A M. P. I. T. választmányának nézete körünk alapszabályairól. Ez érdemben intézkedés. 2. Jelentés a pénztár állapotáról. 3. A szatmári Lorántffy Zsuzsanna egyesület átírata. 4. A debreczeni református egyházmegye közértekezletének kérelme. 5. Felolvasó estélyek tervezetének bemutatása s megállapítása. 6. Indítványok.

Csighy Andor tartalékos tábori lelkésznek, aki mint református lelkipásztor az I. sz. tartalék-kórházban Debreczenben, tisztét önfeláldozó készséggel látja el: érdem-dús tevékenységéért a katonai parancsnokság dicséző elismerést fejezett ki.

A máramarosszigeti református lyceumi főgimnáziumban a tanévet október hó 9-én nyitották meg a vele kapcsolatos internátussal együtt. A főgimnáziumba 250 növendéket vettek fel, az internátusban, melynek épülete a gimnáziuméval együtt katonai kórházi célra van lefoglalva, 55 növendéket helyeztek el. A tanulók létszáma mintegy 50—60 növendékkel csappant meg a múlt évihez képest, aminek oka részben a bizonytalan helyzet, mely Máramarost fenyegette, részben pedig az a körülmény, hogy az internátust nem nyithatták meg a rendes létszámmal. A főgimnáziumnak mindössze hat helyiségben kellett

meghúzódnia, s ezekből egy igazgatói iroda és egyúttal tanári szoba is; egy görög nyelv tanterem s négy osztályterem, melyekben négy-négy osztálynak felváltva 40 perces órákat tartva délelőtt 8—12-ig, délután 2—6-ig folyik a tanítás. Az ünnepélyes évmegnyitó istentisztelet után, mely egyúttal a háborúval kapcsolatos érzelmek ünnepe is volt, a reformáció évfordulójának a napján, október 31-én tartott az iskola ünnepélyes istentiszteletet és ünnepélyt. Az alkalmi imát Szabó Zsigmond főgimnáziumi tanár mondotta, két VIII. o. tanuló szavalt egy-egy alkalmi költeményt, Luther énekét a főgimnázium ifjúsága, a „Magyar gályarabok énekét” dr. Lányi János jogakadémiai tanár énekelte, az emlékbeszédet pedig Kelemen Ferenc főgimnáziumi tanár mondotta, melyben a mostani háború küzdelmeiről is megemlékezett s rövid fohászbán hazánkra és nemzetünkre Isten áldását kérte. Bizonyára mindnyájunk nagy örömeire szolgál, hogy egyházkerületünknek ez az ősi iskolája a belső hadszíntér kellő közepén megkezdhetette nemzeti és egyházi szempontból egyaránt fontos munkáját.

Szerkesztői üzenet.

J. P. Máramarosziget. Lapunk mindig a legnagyobb szeretettel és készséggel szolgálja a nagy nemzeti missziót betöltő máramaroszigeti lyceum érdekeit, amelynek különben tudunkkal Debreczenben minden illetékes tényező komoly jó barátja. Minden közleménynek, mely a szívünkhöz nőtt, ősi főiskola javára van, bármikor örömmel adunk helyet.

Tartalom: (nb) Halottak. — Tárcá: Szutor J., A nagy emberek és a szenvedés. — Egyház: Ujlaki, Egyházfenntartási alap. — Közélet: Márk Endre. — Bélavári. Az egyházi belhivatalnokok terményfizetésének részbeni visszaállításáról. — Tudomány: E. J., Hit- és erkölcs-tani gondolatok. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfélék. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 45. szám.

Pályázat.

A tunyogi református egyház pályázatot hirdet a II-ik tanítói állásra.

Fizetése: lakás nagy kerttel, 70 korona az egyház pénztárából s a törvényben biztosított államsegély. Kötelessége: az I—II-od vegyes osztály tanítása a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint, lelkészt és kántortanítót akadályoztatása esetén, úgyszinté canonikus órákon helyettesíteni s irodai teendőkhöz segédkezni. Az állás azonnal elfoglalandó. Pályázatok a tunyogi református lelkészi hivatalhoz folyó évi november 25-ig adandók be. Nők is pályázhatnak.

Tunyog (Szatmár m.), 1916 okt. 30.

Leövey Miklós,
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A csonkapapi református egyház az 1916/17. iskolai évre helyettes tanítót keres. Javadalom havi 100 korona előre fizetve és lakás fűtéssel. Pályázhatnak férfi és nőtanítók, nyugdíjas tanítók, képezdészek és óvónők is. Pályázati határidő 1916 november 18.

Csonkapapi, 1916 október 31.

Fekete János,
református lelkész.

Előfizetési felhívás !

Nagytiszteletű Lelkész úr !

Lukácsy Imre dunavecsei lelkész, dunamelléki tanácsbíró nevét írjuk e sorok homlokára s meg vagyunk győződve arról, hogy mostani előfizetési felhívásunk Nagytiszteletűséged legmelegebb érdeklődésére tarthat számot. Az ő irói neve ma már irányt jelöl protestáns egyházi irodalmunk terén. Ha ő egy újabb kiadványt bocsát közre, az a nagytiszteletű lelkészi kar előtt irodalmi esemény. Lukácsy Imrét, a nagynevű író szerencsések voltunk arra megnyerni, hogy

„Egyházi beszédek“

cimen előbb megjelent gyűjteménye második kötetét közrebocsássa. Ezúttal huszonnyolc aktuális új beszéddel lép a lelkészi kar elé a nagynevű író. Ez új kötetét Nagyméltóságú Pusztaszentgyörgyi és Tetétleni **Darányi Ignác** dr. v. b. t. t., egyházkerületi főgondnok úrnak ajánlja a szerző. Előfizetést hirdetünk Lukácsy Imre

„Egyházi beszédek“

II. kötetére. A mű nagy nyolcadrét alakban, körülbelül 15 ívnyi terjedelemben, finom fehér papírra nyomva, ez év november hó elején fog megjelenni. Előfizetési ára: **fűzött példányra 4 kor. 50 fill., kötött példányra 6 kor. 50 fill.** (Tekintettel a papírárak rohamos emelkedésére, a mű bolti ára jóval magasabb lesz.)

Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdája és könyvkiadó-hivatala. Debrecen, Ferenc József-ut 49. szám alatt.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet.
Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékert mérték után.

Az 1916—1917. tanévre szóló

iskolakönyv- és tanszerjegyzék

megjelent.

Kivánatra ingyen és bérmentve
küldi meg

Hegedüs és Sándor

a tiszántúli református egyházkerület főbizomá-
nyosa, protestáns iskolai könyvkereskedése

Debrecen.

Lelkész és vallásstanár, tanár és tanító
urak rendeljék meg és terjesszék
a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, esaládi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyercesy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor.
Az **Ébresztőnek** minden keresztyén
családhoz és minden keresztyén
ifjúhoz el kell jutnia, hogy a
nemes szépirodalom szárnyain
minden olvasójának lelkébe be-
vigye a keresztyén magyar nem-
zet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatóvány-
számot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

**Egyházi
szentédények,**

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyzek
2000 rajza
ingyen és
bérmentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak

készletek valódi 13 próbás
ezüsből, és I. rendű alpacca-
ezüsből, jubileumi dísz tárgyak
résztelfizetesre is!

Javításokra és vidéki megrende-
ésekre különös gondot fordítok

**Polgár
Kálmán**

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6751—1916.

Valamennyi főgimnázium Tekintetes Igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi október hó 13-án 136,132. szám alatt valamennyi tankerületi főigazgatóhoz, a középiskolai ifjúságnak a folyó 1916—17. tanévben katonai előkészítése tárgyában intézett rendelete másolatát alább közlöm.

Tisztelettel vagyok

Debrecen, 1916. évi okt hó 23.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vall. és közokt. m. kir. minisztertől.

136,132/V.—1916. sz.

Valamennyi tankerület kir. főigazgatóságának.

A középiskolai (gimnáziumi és reáliskolai) ifjúságnak az elmúlt 1915—16. tanévi katonai előkészítéséről beérkezett jelentésekből megállapítottam, hogy a szóban levő előkészítés egyrészt az ifjúság testi-lelki nevelését jótékonyan és hasznosan előmozdítja, másrészt pedig hivatva van az iskolai ifjúság szélesebb körében, a honvédelmi érdekeket is hathatósan szolgálni.

Ennek alapján elhatároztam, hogy az ifjúság katonai előkészítését a folyó 1916—17. tanévben a múlt 1915—16. tanévinél szélesebb rétegekben óhajtom folytatólagosan kiterjeszteni s ezért elrendelem, hogy a szóban forgó előkészítés az állam közvetlen vezetése és rendelkezése alatt álló mindazokban az iskolákban, amelyekben a szóban forgó előkészítés különös nehézségekbe nem ütközik, a folyó 1916—17. tanévben is a 87,129—1916. sz. rendeletben körülírt módozatok mellett gyakorlatba vétessék azzal a változtatással, hogy a katonai elméleti ismeretek, melyeknek közlésére a múlt 1915—16. tanévben 6 elméleti órát szántam, a folyó 1916—17. tanévben 10 órában adassanak elő.

Az ifjúság előkészítése intézeti igazgatók által elsősorban arra való intézeti tanerőkre bízandó, ilyenek hiányában minden tekintetben megfelelő külső tanerőkre is bízható. Az erről szóló jelentések jóváhagyás végett ide felterjesztendők.

A tanfolyam lehetőleg november 1-én kezdődik meg és 1917 április végén fejeződik be.

E rendeletemet az autonóm felekezeti főhatóságokkal is közöltem.

A 87,129—1915. sz. rendeletnek és a gyakorlandó „Irányelvek”-nek másolatát, azon intézetek részére 1—1 példányban való megküldése végett

ide csatolom, amelyekben az elmúlt 1915—16. tanévben katonai előkészítés nem volt.

Budapest, 1916 október hó 13-án.

A miniszter helyett:

Hosvay,
államtitkár.

Másolat.

3798/11—1916. eln. számhoz.

IRÁNYELVEK

az ifjúságnak katonai szolgálatra való előkészítéséhez.

I. Gyakorlatok.

a) Az egyes ember és a sor kiképzése.

Allás; vigyázz, pihenj!

Sorba térköz, igazodás, oszolj, nyitódj, zárkozz!

Jobbra, (balra)-át, balra (jobbra)-arc!

Fél-jobb, (bal)! Egyenest!

Hátra-arc! térdre! feküdj! fel!

Menet „lépés”-ben (115 lépés egy perc alatt) és „futólépés”-ben (160 lépés egy perc alatt). A sor arcvonal- és oldalmenete. Különösen az arcvonalmenet távoli iránytárgy megjelölésével és az iránynak a sor közepére való átvitele mellett, torony iránt nehéz talajon és hosszú vonalon is gyakorlandó.

Állj! Térdre! feküdj! hátra-arc! Nyitódj! és zárkozz! Jobbra, (balra)-át! Balra (jobbra)-arc! Balra (jobbra) visszakozz! Húzódás fél-jobb (bal)! és egyenest! (Menetközben.)

Fejlődni fél-jobb, (bal)! állóhelyből és menetközben.

A rajvonal alakítása és előnyomulása állóhelyből és menetközben. Ennél a csatárköz mindig legkevesebb 2 lépés. A rajvonalban való megállásnál mindenféle fedezék (mellvéd, töltés, fal, árok, a talaj természetes emelkedései és mélyedései stb.) ügyes kihasználása. A rajvonalat mindig futólépésben kell megalakítani, a rajvonal mozgása mindig élénk ütemben történjék.

b) A szakasz kiképzése.

A szakasz felállítása (sorköz 120 lépés).

A szakasz osztása rajokba.

Sorba! (szakaszba)! oszolj!

Sorakozó minden testhelyzetben és a meglévő fődözegek használásával.

Nyitód egysor-ba és nyitódott vonalba állóhelyben, fedezék mögött és menetközben.

Feküdj! térdre! fel! hátra-arc! Rendek, (kettős rendek) jobbra, (balra)-át! Balra, (jobbra)-arc! Rendekre szaka-dozz! Kettős rendekbe fejlődj! (Állóhelyben és menetközben.)

Egyenként szakadozz! Rendekbe (kettősrendekbe) fejlődj! (Csak mozgás közben.)

Arcvonal menetek és húzódások, mint a sorná

Fejlődni fél-bal, (jobb)! rendes és rendek és kettős-rendekből. A rajvonal alakítása minden alakzathoz és minden irányba. (Allóhelyből és menetközben.)

A rajvonal mozgása hosszú vonalon, nehéz talajon is egy megjelölt „irány” betartásával és az iránynak mindig a közepre való ruházása mellett. Ajánlatos a résztvevőket a gyalogsági Gyakorlati szabályzat 23. pontjában rendszeresített jelekkel megismertetni és az osztagokat időnként egyedül ezekkel a jelekkel vezetni.

II. Menetgyakorlat és táborigazgatás gyakorlása.

Egyszerű menetgyakorlatok a menetképesség fokozása céljából, megterhelés nélkül és azzal. (A megterhelés az egyesek fizikai teljesítő képességéhez szabandó.)

Menetütem szabályozása különböző terepen. Akadályok leküzdése menetoszlopban.

Menetgyakorlatok felderítő gyakorlatokkal és menethiztosító szolgálattal összekötve (megfigyelés, felderítés, jelentéstétel, jelentések és rövid parancsok továbbítása.) Időnként rajvonal alakítandó és a rajvonal előnyomulása hosszú vonalon gyakorlandó.

Biztosító szolgálat nyugvás alatt (táborigazgatás és főőrsök).

Tájékozási gyakorlatok: tájékozás nappal (napallas) és éjjel (sarkesillag).

Egyéb tájékoztató segédeszközök alkalmazása, pl. iránytű, óra, a fák mohas oldala stb.

Nező- és fülelő gyakorlatok.

Távbeeslés 800 lépésig (a különböző megvilágítás- és időjárás befolyásának tekintetbe vételével) egyes személyekre, (tárgyakra) és előrehaladott gyakorlat mellett rajsoportokra is.

Minden gyakorlat könnyen alakítható viszonszággal való gyakorlattá.

III. Tornagyakorlatok.

Tornagyakorlatok minden neme, lehetőleg szabadon.

Szabad- és csuklógyakorlatok.

Mindennemű akadályok leküzdése.

Futógyakorlatok.

Ifjúsági játékok. Különösen terepjátékok.

IV. Elméleti oktatás.

A fegyveres erő legfontosabb szervezete (fegyver és csapatnemek, fegyverzet és felszerelés, stb.).

Első segélynyújtás baleseteknél és sebesüléseknél.

Egészségi útmutatások: magatartás nagy hidegben és forróságban, a rossz víz és sok alkohol használatának ártalmassága. A test- és különösen a lábápolás szükségessége. Menet egészségügy.

Minden alkalommal a katonai erények nevelésére kell törekedni, mint rend és fegyelem, engedelmesség, bajtársiasság, önzetlenség, vállalkozó kedv, meggondoltság, lélekjelenlét, elszántság, bátorság, önmegtartóztatás, stb. Idevágó hadiesemények elbeszélése, különösen a mostani háborúból és a honi csapat-
testeket illetőleg.

A hivatalos másolat hitelül:

Heckl Ödön s. k.,
elnöki irodaigazgató.

A másolat másolatának hitelül:

Komlóssy,
igazgató.

Folyó évi 5361. eln. sz. rendelettel kapcsolatosan a következőket tudatom Címeddel:

Az az élénk tanügyi mozgalom, mely a most lejátszódó világesemények hatása következtében csaknem minden európai államban azért indult meg, hogy az ifjúság testi nevelésében a katonai szolgálatra való előkészítés lehetőleg nagy tért nyerjen, arra készítet, hogy hatáskörömben én is megtegyem mindazt, ami hazánk középiskolai ifjúságát, a testi nevelés keretében, ellátja a katonai kiképzetés megkönnyítésére alkalmas elméleti és gyakorlati ismeretekkel.

Bár a még egyre dúló háború miatt érezhető személy- és helyiség-hiány tetemesen korlátozza azt a szándékomat, hogy a katonai szolgálatra való előkészítést már ebben a tanévben országosan kötelezővé tegyem; mindazonáltal szükségesnek vélem a kezdő lépést megtenni, hogy adatokat gyűjtethessenek a végleges intézkedés alapjául.

Ennélfogva elrendelem, hogy azokban a középiskolákban, amelyekben az igazgatók jelentése szerint a katonai szolgálatra előkészítés különös nehézségekbe nem ütközik, az előkészítés már az 1915-16-ik tanévben megkezdődjék.

Általános utasításaim a következők:

1. A katonai szolgálatra való előkészítés a testnevelés eddig megállapított tananyagát nem érinti, csak kiegészíti. A kiszabott tananyag mérsékléséhez, tekintettel a rendkívüli körülményekre, csak abban a középiskolában járulhatok hozzá, amelyben a tornát nem hivatásos, illetőleg nem képesített tornatanító látja el.

2. Katonai szolgálatra való előkészítés csak a VI., VII. és VIII. osztály tanulóira nézve kötelező, azok kivételével, akiket az igazgató, az iskola-, vagy hatósági orvos ajánlatára felmentett.

Ha a kiképzésben részesülő tanulók száma legfeljebb 60, az előkészítés egy csoportban történik; ha számuk 60-nál több, a tanulók két csoportba osztandók.

3. Az előkészítést a középiskola tanártestületébe tartozó belső, vagy csak erre a célra ideiglenesen alkalmazott külső tanerők végezhetik. A tanerők száma középiskolánként legfeljebb három lehet. Altisztek nem alkalmazhatók.

Tekintve, hogy az előkészítés tananyaga részint katonai, részint orvosi természetű, kívánatos, hogy a tisztán katonai célokat szolgáló ismereteket katonailag képzett tanerők tanítsák. Ilyenek hiányában más tanerők csak akkor bízhatók meg, ha működésük eredményesnek ígérkezik.

A tananyag orvosi természetű részét egészség-tan tanárok, illetőleg iskolaorvosok lássák el.

A katonai és orvosi természetű elméleti órák összegét, a tanrendi torna- és egészségügyi órákat nem tekintve, az egész tanfolyamon át, 12-ben álla-

lomonak úgy a szószéki beszédeiben, mint a társadalmi életében minden tőle telhető pártfogására és lehető elősegítésére.

A rettenetes veszedelem népszerű ismertetését a belügyminiszterium kiadásában és az országos közegészségügyi tanács bírálata alapján jutalmazásában megjelent: „Népszerű oktatás a tüdősvadáról és a többi gümös betegségről” című pályamű foglalja magában, melyet hasonlóan szíves figyelmébe ajánlok. (Kapható: Budapest, Schmidl Sándor könyvnyomdája, Gróf Zichy Jenő-utca 3.)

Atyafiságos szeretettel:

Debreczen, 1916 október hó 30-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Kimutatás a háború miatt menekült erdélyi lelkészek segítésére begyűlt adományokról.

Nagy Károly érdengelegi lelkész 20 K, Vörös János naszályi lelkész 10 K, Szamosdarai egyház 26.60 K, Kispeléskei egyház 65 K, Kovács Lajos szatmárnémetii lelkész-esperes 10 K, Tiszaszőlősi egyház 20 K, Fábriánházi egyház gyűjtése 566.30 K, Máramaros-Viski egyház 172 K, Geszti egyház 5 K, Szabó István geszti lelkész 5 K, Hegyközséti egyház 5.35 K, Belényesi egyház perselypénz 20 K, Köröstárkányi egyház 74.03 K, Zsurki egyház 56.85 K, Valádi Mátyás zsurki lelkész 20 K, Csighy Ferenc eszenyi tanító, lelkészek és tanítók részére 3 K, László Gyula felsőszabolcsi református tanítótestület elnöke, menekült református tanítók részére gyűjtés 136 K, Szeghalmi egyház 170 K, Kiss Gyula telkibányai lelkész 26 K, Dombrádi gyülekezet 440.19 K, Nagy Mihály középlaki lelkész gyűjtése 10 K, Harász Károly bacskai lelkész 34 K, Sipos János posalaki lelkész 8 K, Danyi József erdőbényei lelkész 50 K, Nagy Vince tóki pap, tanítók részére 20 K, Czecei egyház 20 K, Szilágyi Béla czecei lelkész 10 K, Nagykanizsai egyház 36 K, Kádár Lajos nagykanizsai lelkész 4 K, Jókai egyház gyűjtése 64.55 K, Sárrétudvari egyház gyűjtése 270.23 K, Lakosdi egyház gyűjtése 109.58 K, Alsók-Sarkadi egyház perselypénz 25 K, Tiszabezdédi egyház 200 K, menekültek részére 200 K, összesen 400 K, Nyiri Gyula rápolti lelkész 5 K, Szamosújlaki egyház 36.80 K, Vámospéresi egyház 10 K, Világosi perselypénz 3 K, Csarodai egyház 42 K, Dobozi egyház 18.58 K, Nyírmadai egyház 76.63 K, Atyai egyház 10 K, Bárándi egyház 10 K, Szabó József bárándi lelkész 10 K, Mészáros Lajos sápi lelkész 10 K, Szalárdi református egyház 10 K, Surányi Lajos 10 K, Mester Sándorné 2 K, Pap József 2 K, Pap Imre 2 K, Kerekes

I. 1 K. A már kimutatott 10,184.04 K-val együtt 13,355 korona 73 fillér.

Futó András,
püspöki titkár.

Pályázat.

A monostorpályi-i református egyház egyik iskolájába (I—VI. o.) helyettes tanítót vagy tanítónőt keres. Javadalmazása havi 80 korona, lakás fűtéssel és gondoskodva lesz arról is, hogy coquia útján ingyen kosztot kapjon. Megkeresések a lelkészi hivatalhoz küldendők.

Pályázat.

A márokpapi hat osztályú vegyes osztatlan iskolához — beteg kántortanítója felgyógyulásáig, valószínűleg egész tanévre — helyettes kerestetik. Fizetése havi 80 korona és lakószoba. Pályázhatnak okleveles tanítók, tanítónők, óvónők, képezdészek. Pályázati katáridő november 15. Állás azonnal elfoglalandó.

Református iskolaszék. Márokpapi.

1—2

u. p. Beregsurány.

Pályázat.

A berekböszörményi református egyház presbitériumának 1916 október 22-én hozott határozata értelmében pályázatot hirdetek a berekböszörményi református egyházban lemondás folytán megüresedett egyik néptanítói állomásra. A tanszék javadalma: az egyház pénztárából 400, azaz négyszáz korona, két szobás lakás konyhakerttel. Ezenkívül a megfelelő törvényes államszegély, mint fizetés kiegészítés. Pályázhatnak okleveles férfi és nő tanítók. Pályázati határidő: 1916 december első napja. A megválasztott tanító köteles a tiszántúli református egyházkerület tanterve szerint ott és azon osztályokban tanítani, ahová felettes hatósága beosztja. Ha a szervezés alatt levő ötödik tanszék is betöltetik, abban az esetben kilátás lehet arra, hogy csak az első vegyes osztály tanításával bízzák meg, addig esetleg két osztály tanítására is kötelezhető. Kellőleg felszerelt kérvények a jelzett határidőn belől alólírotthoz küldendők.

Berekböszörmény (Biharmegye), 1916 október 24.

Péntek Ferenc,
berekböszörményi lelkész.

pitom meg, melyekből 6 óra katonai, 6 az orvosi ismeretek tanítására fordítandó.

Azokban a középiskolákban, amelyekben az előkészítés *belső tanerőkre* bízható, a tanítás a tornaórákon, az eddigi játékdélután céljaira fordított órákon még pedig egy csoport hetenként egy délutánon, az egészségügyi órákon, valamint a kirándulásokra szánt napokon történik; míg azokban a középiskolákban, amelyekben *külső tanerők* segítségét kell igénybe venni és ezek az előbb említett időhöz nem alkalmazkodhatnak, a tanítást a tanrendi órákon kívül eső időben kell végeztetni.

4. A tananyag beosztását és feldolgozásának idejét kiszabni az előkészítést végző tanár, illetőleg tanárok feladata ugyan, mégis célszerűnek vélem, hogy a m. kir. honvédelmi minisztertől megküldött és Címedhez már eljuttatott „*Irányelvek*”-ben foglalt tananyag feldolgozására nézve a következő tájékoztatást nyújtsam:

A rendes tornaórákon az „*Irányelvek*” I. a)-ból „az egyes ember és a sorképzése a rajvonaltól alakítás”-ig, a b)-ból „a szakasz képzése az arcvonalmenetekig”, a III. pontból az első három bekezdésben foglalt gyakorlati rész tanítandó.

Az eddigi játékdélutánokra fordított időben hetenként egyszer, 2 órán át, szabadban végzendő az „*Irányelvek*” I. pontja a rajvonaltól kezdve végig; a b)-ból az arcvonaltól kezdve végig; a III.-ból a két utolsó bekezdés tananyaga, a IV.-ből pedig az utolsó pont tananyaga: a menetegészségügy.

A játékdélutánok céljaira fordított órákat a téli hónapokban olyképen lehet felhasználni, hogy az egymást követő két órán át, két tanár is taníthat más-más tananyagot. Ezekben az előadásokon tanítható az „*Irányelvek*” II. pontjában levő „tájékoztató gyakorlatok” és „tájékoztató segédeszközök alkalmazása”, valamint a IV. pont alatt foglalt tananyag az utolsó bekezdésig.

5. Ha egy középiskolában több tanerő vesz részt az előkészítés munkájában, a tanfolyam kezdetén együttesen állapítsák meg az egységes tanítás és vezetés módozatait és legyenek figyelemmel arra, hogy az ifjúságot a katonai szolgálatra úgy készíthetik elő helyesen, ha a magyar kir. honvédegyalosság kötelező vezényszavait használják.

Az orvosi munkakörbe tartozó első segélynyújtást és egyéb tudnivalót a Budapesti Mentő-Egyesület-től kiadott „Az első segélynyújtás vázlat” és a „Mentő tilalmak” utasításai szerint kell tanítani.

6. Félreértések kikerülése végett közlöm, hogy a katonai szolgálatra behívott tanerők azért, mert késznek nyilatkoznak az ifjúságot katonai szolgálatra előkészíteni, a katonai szolgálattól való felmentésre igényt nem tarthatnak. Azok a középiskolák pedig, amelyekben a katonai szolgálatra való előkészítés folyik, nem biztosíthatók az iránt, hogy a katonai hatóság a hadügyi érdekek miatt, részben, vagy egészben le nem foglalja azokat.

7. Tekintve, hogy a tananyag egyrésze csak helyesen vezetett kirándulás alkalmával sajátítható el haszonnal, szükségesnek tartom, hogy az iskolában végzett tanítást az egész tanfolyam ideje alatt három fél és két egész napi kirándulás egészítse ki, mert az „*Irányelvek*” II. pontjában foglalt tananyag csak így gyakorolható be jól.

A kirándulásoknak azonban csak akkor lesz meg a kívánt hasznuk, ha ezeket akkor tartják meg, amikor a tanulók bizonyos mennyiségű elmélet tudásra és gyakorlati készségre szert tettek. Érthető, hogy a félnapos kirándulások megelőzik az egész naposokat, mely utóbbiak közül a másodikat, mint a tanfolyam zárókirándulását, a tanfolyam befejezése után május első felében kell megtartani.

Minthogy pedig a kirándulásokon az előkészítés tananyagának legnagyobb része begyakorlásra kerül, szükséges, hogy azokon az összes oktatók részt vegyenek.

Kirándulásokra szorgalmi napokat kell használni; a vasár- és ünnepnapokon a kirándulás lehetőleg mellőzendő.

8. Ambár az ország mai súlyos pénzügyi helyzete takarékoskosságot javasolt, mégis nem zárkozom el az elől, hogy azokat, akik a katonai szolgálatra való előkészítés munkájában részt vesznek, valamelyes jutalmazásban részesítem. Azoknak, akik nem mint tornatanítók tanítanak, tornaóránként és a játékdélutánokon tartott 2 óráért rendes óradíjat engedélyezek. A tornatanítók azért, hogy az „*Irányelvek*”-ben közölt tananyagot a tornaórák tananyagába beiktatják, külön díjazásban nem részesülnek; ellenben azért, hogy játékdélutánokon az előkészítés munkájában osztoznak, őket is a szokásos óradíjak illetik meg.

A katonai és orvosi ismeretek közlésére szánt 6—6 óráért, egy-egy tanerőnek, 60 korona jutalomdíjat szabtam meg.

A jutalomdíjat a középiskola igazgatójának felterjesztésére, a tanfolyam befejezése után utalványozom.

Az orvosi eljárások bemutatáshoz nélkülözhetetlen dologi kiadások: költözőszerek, betegszállító-ágy stb. az intézeti átalányból fedezendőek.

9. A céllövészetet, mint az előkészítésnek egyik rendkívül fontos részét, személyi és dologi okok miatt, sajnálatomra, az idén mellőznöm kell.

A tanfolyam lehetőleg október 1-je és 15-e között kezdődik meg és 1916 április végén fejeződik be.

E rendeletemet az autonóm felekezeti főhatóságokkal is közöltem.

Arról, hogy mely középiskolákat jelöltem ki a katonai szolgálatra való előkészítésre és hogy azokban az előkészítést kik fogják végezni, Címedet külön szám alatt értesítem.

Végül felhívom Címedet, hogy e tanfolyam lefolyásáról és eredményéről e tanév végén tüzetes jelentést tegyen.

Budapest, 1916 szeptember hó.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

6910—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű kebelbeli Lelkész urakhoz!

A tuberkulózis elleni küzdelem országos központi bizottsága méltóságos elnökségének kérésére felhívom Nagytiszteleted szives figyelmét e mozga-